

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. decembra 1879.

Obség: Rasglas gospodarjem, ki želijo semena ruskega lanú. — Živinoreja v deželah našega cesarstva po letu 1882. — Deset zapoved za varstvo gozdarstva. — Gospodarske novice. — 46. odborova skupščina Matice Slov. v Ljubljani 29. novembra. (Konec.) — Solnce in mesec možkega in ženskega spóla in njuna poroka. — Govor slovenskega poslanca Kluna o vojni postavi. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas gospodarjem,

ki želijo semena ruskega lanú.

Družba kmetijska kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu gospodarjem našim iz državne podpore nakupljeno seme ruskega (rigajskega) lanú po nižji ceni dati, kakor je na prodaj v štacunah.

Da pa odbor vé, koliko semena naj naročí, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanú, ki v vsem prekosí naš domači in vsak drug lan, naj se kmalu, zadnji čas pa do svečnice, oglasijo pisмено ali ustmeno v pisarnici odborovi, da se potem vé, koliko ga bo treba skupaj naročiti.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 16. decembra 1879.

Živinoreja v deželah našega cesarstva
po letu 1882.

Na prvi pogled bo marsikdo naših bralcev ugibal, kaj bočemo s tem napisom, ki celi dve leti gleda naprej?

Al napis temu članku ne bo jim več zastavica. Ako se spomnijo nove državne postave, po kateri se za obrambo goveje kuge v naših deželah 1. januarija leta 1882. zapró meje proti Rusiji, Rumuniji in če treba tudi proti Turčiji, od kodar edino se goveja pošast trosi v dežele našega cesarstva, to je, kakor smo uže povedali, od leta 1882. naprej iz Rusije, Rumunije in Turčije se ne bo smela niti živa goveja živina niti njeno meso, njene kože in vse drugo njeno vpeljavati v avstrijske dežele.

Le pomislimo, da samo Dunajčanje so leto in dan iz Rusije dobivali kakih 30.000 goved, katerih od leta 1882. naprej ne bodo več dobivali, ampak govejega mesa v domačih avstrijskih deželah iskali.

Iz vsega tega je razvidno, da postava zoper govejo kugo, ki jo je sedanji državni zbor vkljub uporú dunajskih poslancev ukrenil, ni le dobrota našim deželam, ki bodo vprihodnje obvarovane rusko-turške kuge, temuč, da tudi naši domači živinorejci pomagá na noge s tem, da bodo izrejeno si govejo živino veliko lože in bolje prodajali na vse kraje. Zato

je tudi državni zbor, zdaj po večini konservativen in naroden, to prav dobro ukrenil, da 2 leti časa pušča, predno postava stopi v veljavo, deloma zato, da se dovršijo naprave za zaprtijo avstrijskih mej proti Rusiji in Rumuniji, deloma zato, da naši avstrijski živinorejci si opomorejo do tega, da bodo več dobrih goved izrejevali. Naj tedaj tudi živinorejci naših slovenskih dežel ti dve leti dobro porabijo za pomnoženje in zboljšanje govedoreje, — naj si pripravijo za obilniši pridelek živinske klaje, — naj si omislijo knjigo o „umni živinoreji“ z lepimi podobami razjasneno, ki jo je, spisano od dr. Jan. Bleiweisa, kranjska kmetijska družba na svitlo dala itd. Gotovo pride čas, da bode kmetovalcem živinoreja največ dobička donašala.

In še nekaj je, na kar bi radi pozornost obrnili naših kmetovalcev, naših kmetijskih družeb, naših deželnih zborov, in to je

potreba zavarovalnic proti škodi živinskih bolezin.

Potreba taciú zavarovalnic (asekuranc), pri katerih posestnik more zavarovati živino, ki mu jo bolezní poberó, je uže danes pripoznana, al dosihmal se niso mogle take asekurance tako med ljudstvom ukoreniniti, kakor, na priliko, asekurance zoper škodo ognja, in to največ zato ne, ker je tarifa pri njih previsoka bila.

Da bi se ta ovira odstranila, je oni odsek zbornice poslancev na Dunaji, ki je bil izvoljen za obravnavo postave o goveji kugi, med drugim sklenil zbornici predlagati nasvèt, naj sklène vladi dati nálog, da se vpelje splošna posilna živinska asekuranca in ta asekuranca postane državna asekuranca, to je, taka, ki je v rokah vlade. Vsi poslanci, ki so delovali v tem odseku, so pripoznali, da taka asekuranca bila bi velika pripomoč, kmetovalce obvarovati velike škode, katera jim pretí, če jim živina pogine, ki je kmetovalca največi kapital. Ker so nekateri poslanci dvomili nad tem, ali bode vlado volja, to asekuranco na-se vzeti, ker bi nekako bila novemu davku podobna in zato ljudstvu nepriljubljena, so vprašali v odsekovi seji pričujočega kupčijskega ministra za njegovo mnenje o tej važni zadevi.

Minister jim je na to odgovoril, da misli, da bi vlada prav rada pospeševala in podpirala napravo živinskiú asekuranc, al vlada je v svoje roke vzeti menda ne bode hotela; dežele same bi najlože take asekurance ustanovile.

Tudi mi smo teh misli, ker dosihmal se vlada ni z nikakoršno asekuranco bavila, ampak asekurance prepuстила ali deželnim zastopom ali pa privatnim društvom ali posamesnim osobam.

Dežela pa gre v prvi vrsti skrb za narodno-gospodarski blagostan, to je, njihova naloga je, skrbeti za to, da se kmetijstvo (Landeskultur) kolikor mogoče v dobrem stanu obdrži, blagostan kmetijstva pa gotovo veliko škodo trpi, če kmetovalcem živina po boleznih pod zlo gré.

Tem večja skrb pa bode morala vprahodnjič kmetovalcem za njihovo, posebno pa še govejo živino zato biti, ker bodo več goveje živine redili v ta namen, da z domačo živino nadomestijo to, kar je zavoljo zaprtih ruskih mej ne bo dohajalo v naše cesarstvo. Takrat bo za vsako živino še bolj škoda, če jo bolezen pobere in gospodar za njo nobenega odškodovanja po zavarovanji ne dobi.

Danes ni namen naš, to reč na dalje razkladati; danes hočemo le naše gospodarje in še posebno kmetijske družbe na to opozoriti, da začno prevdarjati ustanovitve živinskih asekuranc, pri katerih bi tarifa prav majhna bila, če bi vsak posestnik moral svoja živinčeta v asekuranco dati, od katere bi potem, če mu živina pogine, odškodovanje dobil.

Prevdarjajmo tedaj; stvar je velike važnosti!

Deset zapoved za varstvo gozdarstva.

1. Veruj, da vsako drevo in vsak gozd posreduje zvezo z zemljo in podnebnim zrakom in da brez njega iz najrodovitnejše dežele postane mrtva puščava.

2. Ne imenuj po nemarnem vsakega grmovja gozd, temveč skrbí, da se revno grmičevje v občinskih gozdih spremeni v košat gozd.

3. Pomisli, človek, da iz gozda dobivaš prav veliko potrebščin za življenje; pomisli, da je tvoje življenje od zibelke do mrtvaške truge na gozd navezano.

4. Spoštuj gozd in vsako drevo, sadi in goji gozde za svoje sinove, da bo dobro tebi in tvojim potomcem na zemlji.

5. Ne ubijaj nobenega tiča in nobene druge živali, ki pokončuje gozdu škodljive mrčese; uči svoje otroke, da poznajo škodljivce in dobrotnike gozdov in da une pokončujejo, te pa varujejo.

6. Ne omadežuj mladega gozdiča z zasajanjem slabega lesa; uči svoje otroke, da poznajo natorne postave zmerom stanovitne in zasadbo gozdov in njih izrejo zmerom po teh postavah ravnajo.

7. Ne kradi gozdu listja, ne smole, ne živih vej, ne žive skorje in ničesar drugzega, kar gozdno drevo za življenje potrebuje.

8. Ne pričaj po krivem na korist kakemu gozdnemu tatu in ne skrivaj tatvine, ampak vsako gozdno škodo naznani gozdnarjem ali sodniji, da se vsak prestopnik postave primerno kaznuje.

9. Ne polastuj se gozdnih pridelkov svojega soseda in ne jemlji za-se pridelkov občinskega gozda.

10. Ne daj se po sleparjih zapeljati, da bi gozd nezmerno sekal, in ne poslušaj taci, ki gozd ropajo nastilje, ampak pomni, da ti je Bog zato dal pameti, da z gozdom tako skrbno ravnáš, kakor z lastnim zdravjem.

To je deset zapoved za varstvo gozdarstva, ki jih je lepo in resnično česka kmetijska družba razglasila v svojem časniku.

Kmetovalci in gozdarji! vtisnite si jih v glavo in v srce.

Gospodarske novice.

* *Da letošnja žitna letina nikjer*, v celi Evropi ni bila dobra, to je sedaj gotovo, kakor časnik „Luxemb. Annalen“ poroča, le v severni Ameriki je bila bogata. Nesledek te letine je, da se je cena pšenice in rži na vseh velikih trgih sveta za 20 odstotkov podražila. Amerikanski žitni trgovci so tedaj sedaj prav močni in so zadnje tedne ceno žitu kar diktirali.

* *Za jabelka* so kmetovalci v gornjem Avstrijskem letošnjo jesen skupili zopet mnogo denarja. V par tednih so po Donavi spustili proti Dunaji 24 plavij, na katerih je bilo 34 tisoč vaganov jabelk naloženih, vrednih 40 tisoč gold. Sadjereja se tedaj dobro splačuje.

* *Ponarejena jajca*. Neverjetno je, a vendar resnično, da so v Novem Jorku v Ameriki fabrike, katere ponarejajo jajca. Za to ponarejanje imajo dvojne kadí: v enih delajo neko gosto, klejasto in rumeno zmes, to je rumenjaki, — v drugih pa beljak. Lupine narejajo s pihavnikom, kakor otroci delajo mjlne mehurčike; te dajo v peči posušiti ter jih potem napolnijo najprej z beljakom, potem z rumenjaki in nazadnje spet z beljakom; luknico, skozi katero vlivajo beljak in rumenjaki, zamaše z belim cementom. Tako je umetno jajce gotovo, ki je na videz popolno podobno pravemu, v sebi pa ima ono neprebavljivo in celo zdravju škodljivo zmes, ker, akoravno so posamezni deli te zmesi sami na sebi neškodljivi, je tisti gumi, ki ga za napravo rumenjaka rabijo, zdravju škodljiv.

* *Soja*, nedavno toliko hvalisana, uže zgublja svojo slavo. Na Šlezkem so jo letos v gorskih krajih sadili, pa nikjer ni dozorela; pridelali so nekoliko majhnih zelenih strokov, v katerih ni ne eno zrnice zrelo bilo, čeravno so sojo prav zgodaj sejali.

Znanstvene stvari.

46. odborova skupščina Matice Slovenske

v Ljubljani 29. novembra 1879.

(Konec.)

Na vrsto je potem prišlo poročilo odseka za izdavanje knjig. Tu se pri razgovorjanji o knjigah oglaš posebej odbornik prof. Marn ter pravi: O počitnicah šolskih bil sem v Mariboru in v smislu „Matice slov.“ poprosil prof. Majcigerja, naj pridobi si starejših in mlajših pisateljev slovenskih, da dovršijo leta 1866. objavljeni, leta 1868. uže pričetni, a doslej še ne dovršeni „Slovenski Štajer“. Matica si želi biti dosledna. Po osnovi natisnjeni v 1. snopiču leta 1868. je omenjeno knjigo v 4 razdelkih (dežela, prebivalci, narodno gospodarstvo, zgodovina) sestaviti obljubilo enajst gospodov, a sedaj so v dveh dodelanih snopičih (1. leta 1868., 3. leta 1870.) mož-beseda le štirje. — Drugo veliko delo daje po sklepu svojega odbora „Matica“ na svetlobo, in to je „Slovanstvo“ (po „Naučnem slovníku českém“). Prvi del „Jugoslavlani“, „Slovenci“, „Hrvati“, „Srbi“, „Bolgari“ (spisali Majciger, Pleteršnik, Raič) je bil tiskan leta 1873. „Slovan gre na dan“ — pravijo — naj gre tudi Slovanstvo; zato treba, da more „Matica“ po svoji osnovi napredovati, da prihodnje leto na pr. stopi na svetlo s „Čehi“; Poljake spisuje prof. Wiesthaler, Ruše obeta prof. Steklasa. — In prof. Majciger, kateri ima Čeha po tej naročbi v delu, je obljubil, da hoče v ta namen delovati, gledé na knjigo „Slovenski Štajer“ pa tudi o „Slovanstvu“ naši Matici dokončno poročati, vsaj do meseca februarja prihodnjega leta.